

เศรษฐกิจพอเพียง...ก็เพียงพอ (Sufficiency Economy)

มาลี ลิขิตชัยกุล*

*โปรแกรมวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏ
บ้านสมเด็จเจ้าพระยา 1061 ถนนอิสรภาพ เขตธนบุรี กรุงเทพฯ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสแนะแนวทางการดำเนินชีวิตให้แก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดยาวนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในปี 2540 กล่าวคือ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและแนวทางการปฏิบัติของทฤษฎีใหม่ ซึ่งผู้เขียนขออันเชิญพระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาเมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2542 ดังนี้ “เศรษฐกิจพอเพียง แปลว่า Sufficiency Economy... คำว่า Sufficiency Economy นี้ไม่มีในตำราเศรษฐกิจ จะมีได้อย่างไร เพราะว่าเป็นทฤษฎีใหม่..... Sufficiency Economy นั้นไม่มีในตำราเพราะหมายความว่าเรามีความคิดใหม่.... และโดยที่ท่านผู้เชี่ยวชาญสนใจ ก็หมายความว่าเราก็สามารถที่จะไปปรับปรุง หรือไปใช้

หลักการเพื่อที่จะให้เศรษฐกิจของประเทศและของโลกพัฒนาดีขึ้น” ดังนั้นเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นแนวทางในการพัฒนาโดยสามารถพึ่งพาตนเองได้และการปฏิบัติตนอย่างเป็นขั้นตอนของประชาชนทุกระดับ โดยยึดหลักเดินทางสายกลางตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน และรัฐบาล สำหรับแนวทางในการพัฒนาและบริหารประเทศของรัฐบาลให้ดำเนินไปในแนวทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

ท่านพระธรรมปิฎก (ประยุทธ ประยุทธโต) ได้เสนอแนวทาง “เศรษฐศาสตร์สำหรับทางสายกลาง” โดยทางสายกลางเป็นแนวคิดที่สำคัญในศาสนาพุทธ ซึ่งจะไม่ทำสิ่งใดไปในหนทางที่สุดขั้ว ซึ่งเปรียบเทียบกับได้กับจุด

และไกล โดยมีมาตรการป้องกันความเสี่ยงที่รอบคอบและรัดกุม

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นข้อเสนอในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามแนวทางของพุทธธรรมอย่างแท้จริง เนื่องจากในพระราชดำรัสหนึ่งได้อธิบายถึงเศรษฐกิจพอเพียงว่า “คือความพอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภมาก และไม่เบียดเบียนผู้อื่น” การดำรงชีวิตอยู่ได้จำเป็นต้องมีปัจจัยที่สำคัญสี่ประการซึ่งได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย ซึ่งโลกในยุคทุนนิยมอย่างปัจจุบันปัจจัยสี่ไม่อาจหามาได้ถ้าปราศจากเงิน และการได้มาซึ่งเงินนั้นจำเป็นที่บุคคลต้องประกอบสัมมาอาชีพ ซึ่งระบบเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งเน้นให้บุคคลสามารถประกอบสัมมาอาชีพได้อย่างยั่งยืน (อภิชาติ พันธเสน, 2547)

แต่เดิมดูเหมือนว่าภาคการเกษตรเท่านั้นที่สามารถนำระบบเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้จนเกิดเป็นรูปธรรมได้ มาถึงวันนี้ทั้งภาคเอกชนและองค์กรธุรกิจเริ่มเห็นตรงกันว่าหลักการเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดร่วมสมัยสำหรับเศรษฐกิจและสังคมในโลกยุคปัจจุบัน จึงควรเร่งนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง ซึ่งหลักเศรษฐกิจพอเพียงมีทั้งแบบพื้นฐานและแบบก้าวหน้า ซึ่งสามารถทำได้ดังนี้

ความพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว สำหรับเกษตรกรเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน ซึ่งเทียบได้กับทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1

1. ความพอประมาณ เป็นความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นเช่น การบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ ไม่เกินความจำเป็น

2. ความมีเหตุผล เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียง โดยต้องเป็นไปอย่างมีเหตุมีผล ซึ่งต้องพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องและคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

3. การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว เป็นการเตรียมพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้

ความพอเพียงระดับชุมชนและระดับองค์กร เป็นเศรษฐกิจเพียงพอแบบก้าวหน้า ซึ่งถือเป็น ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 เป็นเรื่องของการสนับสนุน ให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ ผู้ทำธุรกิจประเภทต่างๆ รวมตัวกันในลักษณะ เครือข่ายวิสาหกิจ กล่าวคือเมื่อสมาชิกในแต่ละ ครอบครัวหรือองค์กรต่างๆ มีความพอเพียงขั้น พื้นฐานแล้ว จะรวมกลุ่มกันเพื่อร่วมมือกันสร้าง ประโยชน์ให้แก่กลุ่มและส่วนรวมบนพื้นฐาน ของการไม่เบียดเบียนกัน และมีการแบ่งปัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตามกำลังและ ความสามารถของตน ซึ่งจะสามารถสร้าง ชุมชนจากการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายวิสาหกิจ และจะเกิดความพอเพียงในวิถีปฏิบัติอย่าง แท้จริง

ความพอเพียงระดับประเทศ เป็นเศรษฐกิจ พอเพียงแบบก้าวหน้า ซึ่งครอบคลุมทฤษฎีใหม่ ขั้นที่ 3 ซึ่งส่งเสริมให้ชุมชนหรือเครือข่าย วิสาหกิจสร้างความร่วมมือกับองค์กรอื่นๆ ใน ประเทศที่มีขนาดใหญ่เช่น ธนาคารและ สถาบันวิจัย การสร้างเครือข่ายความร่วมมือใน ลักษณะเช่นนี้จะ เป็นประโยชน์ในการสืบทอด ภูมิปัญญา แลกเปลี่ยนความรู้ เทคโนโลยี และ บทเรียนจากการพัฒนา หรือร่วมมือกันพัฒนา ตามแนวที่พอเพียง ซึ่งจะทำให้ประเทศอันเป็น

สังคมใหญ่ประกอบด้วยชุมชน องค์กร และภาค ธุรกิจต่างๆ กลายเป็นเครือข่ายชุมชนพอเพียง ที่ เชื่อมโยงกันด้วยหลักไม่เบียดเบียนและ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ในที่สุด

ตัวอย่างการศึกษาค้นคว้าทดลองจาก โครงการตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและจากโครงการของหน่วยงาน ภาครัฐและเอกชนในการสกัดน้ำมันจากพืชเช่น มะพร้าว ปาล์ม และสบู่ดำ มาผสมกับน้ำมัน ดิเซลเพื่อใช้เป็นน้ำมันเชื้อเพลิงหรือที่เรียกว่าไบ โอดีเซลเพื่อใช้ สำหรับการคมนาคม ขนส่ง และ การเกษตรกรรม ชุมชนจำนวนมากของประเทศ ไทยมีศักยภาพในการผลิตและใช้ไบโอดีเซล ซึ่ง สามารถใช้เป็นพลังงานทางเลือกเพื่อช่วยลด ภาระการนำเข้าน้ำมันเชื้อเพลิงจากต่างประเทศ และเพิ่มศักยภาพในการพึ่งตนเอง การ พัฒนาการผลิตน้ำมันไบโอดีเซลสามารถทำได้ โดยผ่านโครงการกองทุนหมู่บ้าน โครงการหนึ่ง ตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และสหกรณ์ เพื่อให้ ประชาชนได้รับการเรียนรู้และมีความมั่นใจมาก ขึ้นในกรรมวิธีการผลิต โดยปกติชุมชนขนาด กลางและชุมชนขนาดเล็กในชนบทของประเทศ ไทยคุ้นเคยกับการใช้บริการปั๊มหลอดแก้วมาเป็น ระยะเวลาานาน ซึ่งมีปั๊มหลอดแก้วจำนวนมาก กระจายตัวอยู่ในชุมชนต่างๆ ทั่วประเทศ โดย ปั๊มหลอดแก้วยังคงมีคุณค่าในฐานะที่เป็น ช่องทางในการจัดจำหน่ายไบโอดีเซลให้แก่ ชุมชนได้อย่างทั่วถึง อีกทั้งแต่ละชุมชนยังมี

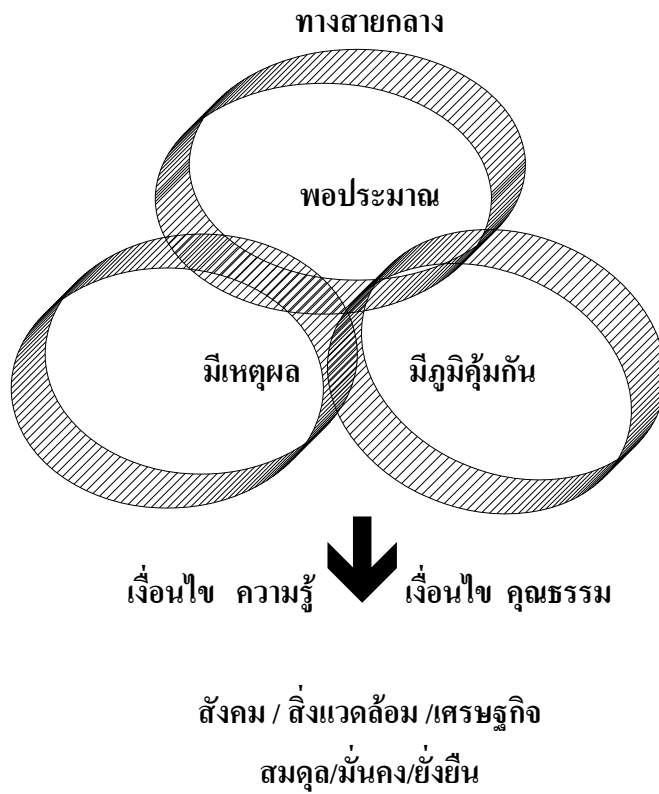
ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมของการจัดตั้ง
แหล่งผลิตและจำหน่ายน้ำมันไบโอดีเซล
(น้ำมันมะพร้าว) ที่มีลักษณะเป็นธุรกิจขนาดเล็ก
ภายในชุมชนเช่น สถานีจำหน่ายน้ำมันไบโอดีเซล
ที่อำเภอทับสะแก จังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์ ดังนั้นการเพิ่มช่องทางการ
จัดจำหน่ายให้เข้าถึงชุมชนต่างๆ มีทั้งป้า
หลอดแก้วและสถานีบริการน้ำมันในรูปแบบสหกรณ์
ชุมชนต่างๆ ซึ่งชุมชนควรได้รับการสนับสนุน
เงินโยกย้ายให้มีฐานวัตถุดิบ (น้ำมันพืช) การ
ผลิต การจัดจำหน่าย การคุ้มครอง และส่งเสริม
ให้พัฒนาไปเป็นส่วนหนึ่งของวิสาหกิจชุมชน
อย่างจริงจัง (วรพล พรหมกบุตร, 2549)

เศรษฐกิจพอเพียงระบบตลาดที่ดีกว่า กลไกตลาดเสรี (ระบบทุนนิยม)

นักเศรษฐศาสตร์รู้มานานแล้วว่าระบบ
ตลาดเป็นระบบที่มีมือที่มองไม่เห็นทำให้เกิด
การผลิต และการแลกเปลี่ยนที่มีประสิทธิภาพ
ซึ่งเป็นระบบที่ดีกว่าระบบสังคมนิยมหรือระบบ
เผด็จการทางเศรษฐกิจ ความล้มเหลวของระบบ
ตลาดเสรีก็คือทำไม่ได้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้
และไม่ได้มองทุกมิติให้แก่สังคม ทำให้การ
พัฒนาไม่ยั่งยืนถ้าไม่มีกลไกมาจัดสรร ดังนั้น
ระบบตลาดเสรีจึงไม่เพียงพอที่จะเป็นหลักใน
การบริหารประเทศ ประชาชนเศรษฐกิจพอเพียง

จึงชี้ให้เห็นให้จัดระบบตลาดให้ดีขึ้น โดยคำนึงถึงทุก
ด้านของการพัฒนาเพื่อให้เกิดความยั่งยืนทั้งด้าน
เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสังคม (ชุมชน
วัฒนธรรม) ไปสู่ความสมดุล มีความเจริญที่
แข็งแรง เป็นการก้าวไกลกว่าระบบตลาดหรือ
เกินกว่าทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ การทำธุรกิจตาม
หลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก็ต้องมีการทำ
กำไรต่อไป เพราะถ้าไม่มีกำไรธุรกิจก็ไม่มี
พอเพียงที่จะทำธุรกิจอย่างยั่งยืน การทำกำไรก็
ต้องมีการลงทุน การกู้ยืม หลักความพอเพียง
ในการทำธุรกิจสามารถกู้ยืมได้ แต่ดีกว่า
แบบเดิมเพราะต้องทำธุรกิจอย่างรอบคอบ มอง
ระยะยาว และนึกถึงความเสี่ยง ซึ่งเหมาะสม
ยิ่งสำหรับยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงทาง
เทคโนโลยีและมีการเปลี่ยนแปลงทาง
สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ เศรษฐกิจและสังคม
อย่างรวดเร็วกว่าในอดีตมาก จึงมีโอกาสเกิด
วิกฤตได้ง่ายและรวดเร็วกว่าในอดีต ดังนั้น
เศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้ปฏิเสธการค้าและไม่ได้
ปฏิเสธทุน ประชาชนเศรษฐกิจพอเพียงแนะแนว
ทางการทำธุรกิจการใช้ประโยชน์จากโลกาภิ
วัตน์ โดยต้องมีคุณธรรมและความรู้เพื่อนำไปสู่
ธุรกิจที่มีความเจริญมั่นคงและสมดุล โดยมีการ
ประเมินความเสี่ยง การจัดการความรู้ และ
รับผิดชอบต่อสังคม

การที่จะพึ่งพาตนเองและส่งออก
เทคโนโลยีได้นั้น ประเทศไทยต้องลงทุน
เสริมสร้างขีดความสามารถของการศึกษาและ

ภาพที่ 1. หลักสามห่วงและสองเงื่อนไขของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เอกสารอ้างอิง

- คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง.
(2547). เศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ:
คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2539).
เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ (พิมพ์ครั้งที่ 3).
กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- วรพล พรหมิกบุตร. (2549). โลกปริทรรศน์.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.

- อภิชัย พันธเสน. (2547). พุทธเศรษฐศาสตร์
วิวัฒนาการทฤษฎีและการประยุกต์กับ
เศรษฐศาสตร์สาขาต่างๆ. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์ อัมรินทร์.
- วัชรวิภา จรุงจิตตกุล. (2549). เศรษฐกิจพอเพียง
กระแสหลักพัฒนาไทยสู่อนาคตมีกินมี
ใช้. กรุงเทพฯ:ธุรกิจ (7 กรกฎาคม 2549).
- <http://th.wikipedia.org>
- <http://www.doae.go.th>
- <http://www.google.com>
- <http://www.rakbankerd.com>
- <http://www.sufficiencyeconomy.org>